

Byablaskan

Nr 3 September 2005 • Sundoms Informationstidning

Välkommen till byn, Edvin!
Sid 20.

1502 - 2002

Sundom

JR VVS Consulting & Linda Andorsen

En företagsam familj. Sid 4

Kustlandsvägen i
våra hjärtan.
Sid 11

Byablaskan även på Internet:
www.sundom.se

Innehåll

Redaktören har ordet	2
Bröllop i byn	3
JR VVS Consulting	4
Linda Andorsen	7
Ur Vishetens bok/Salomo	10
Byråkratisvenska	10
Kustlandsvägen i våra hjärtan..	11
Ärlighet varar längst	15
Affärslivet i Sundom– från förr	16
Välkommen på gympa	18
Grisiga historier	18
Reporter sökes.....	19
Byråkratisvenska	19
Anslaget	20

Redaktören har ordet

Hej!

Sundoms färskaste potentiella redaktör är nedkommen. Kristina och Risto har fått en pojke!! Han föddes på morgonen den 28 juli. STORT GRATTIS!! Läs annonsen på sid 19.

Sommaren är över och vi kan knappast klaga över för lite sol. Luleå toppade solligan i landet igen och då utan nattsoltimmar inräknat. Fantastiskt! Sundoms riviera (Resargrundet) har därför varit välbesökt i sommar. Under sommaren har även två par, som vi känner till, gift sig i byn. Grattis till er alla fyra!! Sid 3.

Hösten innebär bl.a. städning av trädgården, putsning av fönster och naturligtvis älgjakt, så på sid 20 får du veta när älgfesten går av stapeln.

Reportageserien om företag fortsätter och i detta nummer har jag, som man skämtsamt säger, ”gjort två flugor på smällen” genom att intervjua två företag. De tillhör nämligen samma familj. Läs mer om Jon-Roger Pettersens och Linda Andorsens firmor på sid 4. Else-Britt ger oss på sid 11 en historisk inblick i Kustlandsvägen som gick genom byn redan på 1300-talet. Det har även funnits en rad affärsrörelser i byn, vilket Ingvar berättar om på sid 16. Läs om detta och lite annat smått och gott.

Trevlig läsning!

Maria Jonsson

Bröllop i byn

Vigsel har ägt rum mellan
**Per Nordgren &
Maria Andersson**
den 30 juli i Gammelstad kyrka.

Det var kyrkoherde Ulla-Lena Bäckman som vigde oss. Efteråt hade vi en jättetrevlig fest i Sundoms fina Bydegård med cirka 85 gäster.

Vi vill rikta ett stort tack till alla
gäster som förgyllde vår dag!

Per & Maria Nordgren

Vigsel har ägt rum mellan
**Andreas Östling &
Jenny Ekebro**
den 2 juli i Meldersteins kapell

Vi firade bröllopsfesten i Meldersteins herrgård. Vigsselförrättare var Lars-Gunnar Ottestig.

Hjärtligt tack för all uppvaktning!

*Andreas Östling &
Jenny Ekebro-Östling*

Reportageserien: Företag i Sundom

JR VVS Consulting & Linda Andorsen

Familjen Pettersen & Andorsen

En sensommardag går jag en för mig välbekant stig över Rävärberget och in på gården till Jon-Roger Pettersens och Linda Andorsens gård. De flyttade hit från Bodø i Norge hösten 2001 och blev våra nya grannar och goda vänner. Familjen består även av barnen, Emilio 12 år och Mattea 7 år samt 5 hundar och 2 katter. Både Jon-Roger och Linda är egenföretagare sedan några år tillbaka men inom olika branscher. Jon-Roger driver egen konsultfirma inom VVS branschen och Linda har eget företag som annonskonsulent. Linda har även startat en kennel i mindre skala. Därför kommer detta reportage att vara uppdelat i två delar där vi får bekanta oss med båda företagen samt hunduppfödningen. Vi börjar med att hälsa på hos konsulten Jon-Rogers firma, JR VVS Consulting. Häng med!

J.R. VVS
CONSULTING

Bakgrund

Jon-Roger är uppväxt i Sandnessjøen i Nordnorge, en stad som ligger på samma breddgrad som Luleå. Han berättar att han alltid har velat in i VVS

branschen, mycket tack vare att hans far driver eget VVS företag i Sandnessjøen. De säljer produkter i form av kök, badrum, klinker, kakel och rördelar samt rörmokeritjänster. Han har ca 10 anställda och idag äger Jon-Roger en andel på 15 % av det företaget.

Intresset för VVS branschen växte

under ungdomsåren då Jon-Roger ofta jobbade på firman under somrarna. Efter grundskolan utbildade han sig därför till rörmokare. När lumpen var avklarad fick han jobb som byggnadsrörmokare och efter 4 år, 1999, blev han anställd som ingenjör eller VVS-tekniker inom Sweco Theorells i Bodø. Där arbetade han med rådgivning av ny- och ombyggnation av fastigheter både inom privata sektorn och industrin.

Flyttar till Sverige

Hur kom det sig då att familjen flyttade till Sverige? Jon-Roger berättar att Linda sedan länge längtat efter ett rött hus på landet med stor tomt där hon kunde utveckla sitt fritidsintresse för hundar. Men det var svårt att hitta hus med större tomt i Norge. De flesta hus ligger i bergssluttningar och det finns väldigt få större tomter. De hade besökt Sverige flera gånger eftersom de köpt en av hundarna i Luleå och ofta fångslats av naturen och att det fanns så enskilda lägen på hustomterna här runt Luleå.

Därför började de söka hus att hyra i väntan på att rätt hus skulle dyka upp. De svarade på en annons av Inger och Sten Kallioniemi i Sundom. Paret Kallioniemi var ute och reste i 3 månader och ville därför hyra ut huset. Allt gick väldigt snabbt. På 4 månader hade de sålt huset i Norge och packat för att flytta till Sundom. När de inte kunde hyra huset längre i Sundom gick flytten till Persön där de hyrde ett hus intill Statoil i 2 år, för att därefter flytta till-

baka till Sundom då Eva Styvéns hus blev till salu.

I och med flytten till Sverige blev Jon-Roger tvungen att säga upp sig från sitt arbete och sökte jobb här i Luleåtrakten under några månader men valde till slut att starta eget företag.

Startar eget

Sedan januari 2002 har Jon-Roger drivit enskild firma, ett konsultföretag med namnet JR VVS Consulting. I och med att han hade byggt upp ett brett kontaktnät i Norge inom branschen var det lämpligt att satsa mot den nors-

ka marknaden. Han arbetar som VVS-konsult mot företag i Bodø men har även varit inhyrd på projekt i södra Norge och i Narvik. Konsultarbetet består främst i planering och rådgivning mot små och stora kunder, såväl

privata som industri.

Just nu har han ett två-årskontrakt med ett norskt företag, Scan Wafer AS, ett industriföretag inom processindustrin, som specialiserat sig på att bygga delar av solceller. Det är ett mycket stort projekt på 700 miljoner kr, där Jon-Roger står för planering och rådgivning. Han konstruerar värme, sanitet, ventilation och specialanläggningar för exempelvis tvål, syra och lut.

Det är både för- och nackdelar med att jobba för en stor kund som Scan Wafer, berättar Jon-Roger. En av fördelarna är möjligheten att få långa kontrakt medan faran kan vara att man tappat kontakten och kontrollen över

"Jag har inga konkreta mål att dit ska jag för då blir det kul. Jag har kul varje dag på jobbet".

Jon-Roger

den övriga marknaden. Om man inte ständigt upprätthåller kundkontakter utöver den befintliga stora kunden, så är risken att man hamnar utanför marknaden när det fleråriga projektet är slut. Då kan det vara tungt att ta sig in igen, vilket har hänt många, menar Jon-Roger. Han har ytterligare ett ben att stå på genom att han även kan ta rollen som extern kvalitetssäkrare. Han följer upp att allt byggs enligt rådande kvalitetsstandard.

Marknadsföring

Marknadsföringen sker så gott som uteslutande via personliga kontakter. Jon-Roger beskriver att branschen inte är större än att man känner till alla och att det därför är klart effektivast att bygga upp personliga relationer med befintliga och nya kunder. Oavsett marknadsföringsteknik, säger Jon-Roger, så bibehåller man dem däremot främst genom att göra ett bra jobb. Genom att han har jobbat några år inom processindustrin så har Jon-Roger byggt upp ett namn och behöver inte satsa på annonsering.

Familjelivet

Hur kombinerar du familjelivet med att ha ett arbete i Norge? Han svarar att han arbetar för att få långa kontraktstider eftersom det är lättare att då få kontinuitet i jobbet. Nu har han kommit överens med sin kund att han arbetar intensivt 2 veckor i Norge och

Mattea, Emilio, Märtha, Ling och Rainhild

är hemma i Sundom i 2 veckor. Under den tiden försöker han vara ledig så mycket det går och vara med familjen. Det fungerar rätt bra, säger han och det är helt klart lättare att arbeta hemifrån, sedan vi i Sundom drog in bredband. Tidigare var det känsligare när det kunde ta en hel natt att ta emot ett e-post via modem med en ritning på 10 Mb.

Framtidsplaner

I dagsläget har JR VVS Consulting inga kunder i Sverige, men om rätt tillfälle ges så är det en tänkbar utveckling av företaget. I övrigt tror Jon-Roger att han kommer att jobba ungefär som nu under en överskådlig framtid.

Ibland saknar han hantverket och säger att han kan tänka sig att om det blir perioder med lite jobb så skulle det vara kul att ta fram verktygslådan och jobba som rörmokare igen som avkoppling från allt pappersarbete. Jon-Roger ler och säger att *"Jag har inga konkreta mål att dit ska jag för då blir det kul. Jag har kul varje dag på jobbet"*.

Vi får önska Jon-Roger ett varmt lycka till med affärerna och hoppas att vi snart får se honom på den svenska marknaden!

Text och foto: Maria Jonsson

Linda Andorsen

Nu över till Lindas företag som bär samma namn som henne själv. Hon öppnade också enskild firma efter flytten hit till Sverige.

Bakgrund

Linda är uppväxt i Bodø och började redan 1986 inom tidningsbranschen, 20 år gammal. Hon jobbade då på annonsavdelningen på en tidning med att ta emot försäljningsannonser av kunder som ringde in men avancerade ganska snart till reklamavdelningen.

Linda & Cassy

Det fanns ytterligare en tidning inom samma område i Bodø, vilket gjorde att det blev en stark konkurrenssituation. Det gällde att ligga steget före. Mycket av arbetet gick därför även ut på att alltid söka egna förslag på extra-

bilagor som de kunde tjäna pengar på, exempelvis modebilagor, hus och hem etc. Det gällde att vara kreativ och vilig att ständigt jaga nya tankar och idéer. Linda visar flera tidningsbilagor som hon själv och i samarbete med andra arbetat fram lay-out och annonser i. Hennes arbete handlade mycket om att knyta kontakter.

Hon arbetade i en period enbart på provision, och fick jobba väldigt hårt med mycket ”tempo, tempo” som Linda uttrycker det. Hon trivdes väldigt bra med arbetet, men kände till slut att den ständiga pressen och höga tempot blev tillräcklig och ville gärna prova på något annat. Efter ca 1 år på IF försäkringsbolag som säljare hade suget efter ett hus på landet blivit för stort. Familjen beslutade sig för att flytta till Sverige, år 2001.

Startar eget

Här fick Linda arbete som försäkringsombud för Liv och Sak på Folk-sam men hon saknade tidningsbranschen. Därför väcktes tanken att starta eget som annonskonsulent och sälja annonser åt svenska företag i Norska

tidningar. Linda arbetar idag med att söka kunder runt hela Norrbotten för att sälja annonser till olika bilagor och tidningar i Nordnorge såsom Avis Nordland, Media Nor, etc. Efter att ha tagit fram förslag till annons åt det svenska företaget skickar hon in förslaget till annonsavdelningen i den norska tidningen som hjälper till att utforma annonsen efter hennes önskemål.

Marknadsföring

Linda vänder sig till de företag som har ett intresse av norska turister och som tjänar på norsk handel. Hon säljer mycket till företag inom turistnäringen men även bilföretag såsom Mullers och klädbutiker runt om i Norrbotten. Om ett företag i Sverige vill sprida sina annonser över särskilda områden i Norge så kan de kontakta Linda så placerar hon ut dem i de rätta stora tidningarna. Linda berättar att Bodøborna åker i första hand till Piteå och Skellefteå för att handla, eftersom Piteå och Skellefteå marknadsfört sina städer mot Bodø medan Luleåföretagen satsat sin annonsering mot Narvik. Linda menar att företagen här skulle tjäna på att även marknadsföra sig mot Bodø, eftersom det finns stor köpkraft och fler människor där än i Narvik.

Djurombud

Linda har även ett mycket stort djurintresse och har därför valt att utöver annonskonsulentjobbet även jobba som djurombud med djurförsäkringar under kvällar och helger. Hon arbetar främst mot uppfödare av hund, katt men även häst ibland. Det är ett lätt

och roligt arbete, säger Linda och det är bra att även ha en fot inne i något annat.

Hundarna– ett stort fritidsintresse

Familjen har ett stort intresse för hundar som de ägnar mycket tid åt träning och tävling med. När familjen flyttade hit till Sverige hade de sedan en tid tränat sina två hundar, en Belgisk vallhund samt en Briard, att bli lavin- och räddningshundar i Norge. De arbetade som lavinhundar på vintern och med räddning på sommaren. Första hunden de köpte var den belgiska vallhunden, Cassy, men ganska snart ville de köpa en till hund så hon och Jon-Roger kunde träna ihop. De

Cassy

åkte därför till Luleå, år 2001, och köpte Briarden med namnet Ciiri. Efter hård träning fanns

till slut båda hundarna med i polisens listor över lavin- och räddningshundar i Norge. Här i Sverige har polisen egna hundar och anlitar sällan privata hundar. Dessutom går det sällan laviner i Sverige, vilket gjorde att de istället, under 2003, började träna hundarna på viltspår.

Ciiri

Cassy tog hösten 2004 titeln Svch (Svensk viltspårchampion), och Linda beskriver att både hon som förare och hunden behöver nu lära sig mer om eftersök. Två gånger har de blivit anlitade av Sundoms jaktklubb på eftersök av skadeskjutet eller påkört vilt. Något som de hoppas kunna fortsätta med för att upparbeta mer erfarenhet i eftersöksarbetet. De tävlar även hundarna i lydriad, bruks och sök.

Eftersom Linda sedan länge varit sugen på att börja med hunduppfödning, skaffade de en Shetland Sheep Dog med namnet Ling. Tiken Ling har fått två valpkullar med fem valpar i den första och sju i den andra kullen. Den andra kullen kom nu i våras. Därmed hade kenneln etablerats och fick namnet *Krakeslottets*. Linda riktar sig till seriösa valpköpare som kan bli goda hundägare och som vill vara lite aktiva med hundarna. Inte bara ha dem som "soffadjur" som Linda uttrycker det.

Ling

De har behållit två av Lings valpar och har nu börjat vallningskurs med valparna och mamman Ling.

Prinsar och kungar i Norden

Inom hunduppfödningens värld är det vanligt att man namnger valparna efter något slags tema. Lindas första kull fick namn efter prinsar och prinsessor i Norden. De heter Kråkeslottets Carl-Philip, Haakon Magnus, Mette-Marit, Viktoria Desiree och Märta Louise.

Temat för den andra kullens valpnamn blev vikingar, kungar och drottningar i Norden. Det blev Kråkeslottets Harald Hårfager, Eirik Blodyks. Olav den helige, Tyra Danebot, Ragni den mäktige, Sigrid Storråde och Gyda Eiriksdotter.

Framtidsplaner

Just nu planerar hon att lära sig mer omkring bildredigering i Photoshop för att själv lättare kunna göra mer av förarbetet på annonserna. Hon har även planer på att utbilda sig inom webbdesign för att utöka sina tjänster med att bygga upp företagens hemsidor.

Linda avslöjar att om hon fick välja vad hon skulle arbeta med just nu, så skulle det vara att jobba heltid med hundarna och kanske ha en butik på gården med hundtillbehör av olika slag kombinerat med försäljning av annonser.

Vi önskar Linda ett stort lycka till i fortsättningen med sitt företag och med hunduppfödningen och hoppas att hon hittar ett bra sätt att kombinera sina intressen.

Efter samtalen med Jon-Roger och Linda tar jag stigen tillbaka genom sko-

gen och tänker; Det finns verkligen företagsamma människor och att det var roligt att vi fick så trevliga grannar!

Text: Maria Jonsson

Foto: Linda Andorsen och Maria Jonsson

Byråkratisvenska

Person som för annans räkning åstadkommer en sig till större eller mindre djup sträckande hållighet i markplanet, löper en överhängande risk att utsättas för en positionsförändring, vilken resulterar i befintlighet i sagda hållighet.

Den som gräver en grop åt andra faller ofta själv däri.

Att samtliga objekt som reflekterar majoriteten av den kortvägiga elektromagnetiska strålning som träffar dess yta, signifierar metallurgisk pondus är en förhastad konklusion.

Allt är inte guld som glimmar.

Den vokala manifestationen av triumfkänsla bör uppskjutas till hinsides överskridandet av ett akvatiskt flöde av begränsad prominens.

Man ska inte ropa hej förrän man är över bäcken.

Text: Okänd

Kustlandsvägen i våra hjärtan

Den gamla kustlandsvägen slingrade sig vänligt mellan byar och gårdar. Nuvarande E4 går så att säga "raka spåret". Europaväg 4 genomgår ständigt förändringar. Det senaste i den vägen är, för oss som trafikerar vägsträckan Luleå-Sundom, de avskiljande vägräcken, som skall göra motortrafiken säkrare, men som vid av- och påfarter till E4 ofta skapar problem för de boende kring ifrågasvarande vägsträckor.

Text och foto: Else Britt Lindblom

Kustlandsvägen från Börjelslandet till Råneå

När man viker av från E4 vid vägskylden "Mjöfjärden, Sundom" kommer man in på den gamla genuina kustlandsvägen. Den drar i vida bågar från *Börjelslandet*, förbi *Näset*, *Färdigstorp* och in genom byn Sundom, förbi den gamla skolbyggnaden med milstenen på sitt fundament. Därifrån går den vidare ut från byn förbi *Storsten*, utflyktsmål för skolklasser och "älskande par" förr i tiden, över *Lillmyran*, där sägnen berättar att två ryssar skall ha jordats 1808-09, genom skogspartier och över bergshöjder förbi avtagsvägar mot kustbebyggelser. På vägskyltar står *Timmerviken*, *Laduviken*, *Sörnäsudden* och *Mjöfjärden*.

När den gula träkyrkan i Råneå blir synlig får den fina och numera välhållna sträckan av den gamla kustlandsvägen överges. Här slutar den sista kvarvarande och i bruk varande delen av den gamla

kustlandsvägen, en ca 2 mil lång vägsträcka.

Milstenen vid gamla Kustlandsvägen i Sundoms centrum utanför Pensionärshuset (fd. Sundoms skola).

Olympisk resenär

Många, inte bara förbönder, var de som färdades förbi Sundom efter gamla kustlandsvägen. I "Minnen från Sundom" beskriver Hedvig Brändström (Norrbotten 1973) sitt hem vid kustlandsvägen mitt i byn Sundom. Där drev föräldrarna en lanthandel, som ibland fungerade som logi för förbipasserande. En del var finnar som kom vandrande norrifrån och för en natt kunde få en bädd på köksgolvet innan de vandrade vidare.

Brändström minns särskilt en ung

finne som en vinterkväll 1912 kom och bad om nattlogi. Han sade sig heta Hannes Kolehmainen och var på väg till Olympiaden i Stockholm från sitt hem i Finland. Han färdades till fots.

Under Olympiaden sommaren 1912 i Stockholm vann Hannes Kolehmainen från Finland inte mindre än 4 guldmedaljer: löpning 5000 och 10000 meter, terränglöpning och maraton. Var det manne denne som övernattade i Hedvig Brändströms hem? Förbättrade han manne sin kondition, som räckte till dessa idrottsliga prestationer, genom att till fots ta sig den långa vägen från sitt hem i Finland till Stockholm.

Det är med utgångspunkt från den ovan beskrivna gamla sträckningen som jag här kommer att behandla kustlandsvägen, dess tillkomst och historia till den dag den i dag är.

Hur gammal är kustlandsvägen?

Kortfattad historik

Kustlandsvägen nämns redan på 1300-talet. Kustlandsvägens plognings- och skjutshåll uppräknas redan i Häl-singelagen, den lag som gällde för hela Norrland, utom för Härjedalen och Jämtland, från mitten av 1300-talet. Vägen var således redan gammal, när Sten Sture d. ä. år 1491 gästade Lula prästgård. Någon annan regent har veterligt inte färdats denna väg förrän Karl IX år 1602 på återresa från Finland med sin son Gustav Adolf reste runt Bottenhavet.

Gustav Adolf, som kom att bli Gustav II Adolf och Sveriges stormakts-

konung på 1600-talet, insåg betydelsen av en ordentlig kustlandsväg och fördelade arbetet med vägen i Norrbotten mellan socknarna. Arbetet påbörjades 1607, men avstannade och återupptogs 1620. Detta skedde på uppmaning av

Gustav Adolf, som år 1614 än en gång företog en resa runt Bottenhavet. Det var framför allt de nyanlagda städerna vid Bottenhavskusten som var betjänta av en farbar väg efter kusten.

När Luleå Nystad (nuv Luleå) grundats år 1649 fick staden vara beredd på kungabesök. Det var Karl XI som aviserade ett besök år 1694. Staden var väl förberedd. Borgmästaren Erich Ersson (Orre) hade beställt både "Een half åhm gott reenst Wijn och Een half åhm Spanskt" till det förmodade besöket. Kungen stannade dock inte i Nystan utan gjorde i stället uppehåll hos prostens Esaias Gran i Gamla staden och besåg kyrkan och Kaptenlöjt-

nantbostället.

Under den tid som förflutit mellan dessa kungabesök hade en hel del hänt vad gäller kustlandsvägens underhåll. Gustav II Adolf hade 1614 funnit vägen i uselt skick och många år de förordningar och instruktioner som under årens lopp ålagts socknar och byar. Gustav Adolfs dotter, drottning Kristina, föreskrev i 1651 års landshövdingeinstruktion att landsvägar skulle göras goda och försedda med broar och "rensas till det bästa". Hur blev då dessa föreskrifter åtlydda? Redan på 1500-talet avkunnades domar mot bönder för "ogilla broar" och försummad vägröjning. Från och med 1600-talet blev sådana domar vanligare, och vid de fyra kusttingen 1645 fick sammanlagt 28 personer böta för försummelser, vilket tyder på skärpt uppsikt över väghållningen. Först 1668 tycks kustlandsvägen i Norrbotten vara någorlunda användbar för fordon. Då meddelar landshövding Gran att vägarna är "så lagade att med vagn och kärra kan den resande väl framkomma".

Som exempel på hur väglotter kunde vara fördelade mellan bönder i byar anför jag delar av en vägdelningslängd från den 30 september 1689 (se s 302 hos Nordberg). Enligt denna vägdelning var det 4.513 famnar (omkr 8 km) från Rånerået till Persöbron, som då var belägen längre ned än den nuvarande, troligen där nu Altersundsbron finnes.

Sundoms byamän var missnöjda med vägdelningen, som de tyckte ålade dem för många famnars underhåll. De begärde hos landshövding Strijk

lindring. De hade, sade de: "2.435 Fambnar wthi sådant Landskap som är flåthelandh jämte flåtBroer 40 Famb: r." Vägbanken vid nuvarande bron var färdig 1886. I samband med Persöfjärdens sänkning genom muddring, som börjades 1932, byggdes då här en ny bro.

Under 1700-talet var man fortfarande mycket angelägen att undvika sankmarker och värdefull kulturmark, när väg anlades. Kustlandsvägen följde åsar och sandhedar utom vintertid. då vägarna med fördel passerade över isar både över vida vatten och över myrmarker.

Landhöjningen kom också att i stor utsträckning påverka vägarnas sträckning. Sålunda beskrivs av Hülphers (1789) att Ersnäsbron, som byggts vid mitten av 1600-talet, då kunde flyttas ett gott stycke "utåt", varigenom vägen förkortades med en fjärdingsväg. 1780 byggdes en 500 meter lång stenbro över Ersnäsfjärden.

Enligt 1734 års lag bestämdes att allmän landsväg skulle vara 10 alnar bred och förbättras genom påfyllning av grus och sand vår och höst. 1818 fastställdes att väglagning endast skulle behöva göras mellan vårens början och 1 juli. Bestämmelserna efterlevdes sannolikt inte alltid till fullo. 1835 ålades allmogen strängeligen i en landshövdingekungörelse att vidga vägarna till lagenlig bredd.

Enligt Gunnar Hoppe (1945) hade kustlandsvägen i Norrbottens län vid 1800-talets mitt en hög standard. Denna uppgift kompletteras med några dåtida omdömen, botanisten Liljeblad

1788, entomologen Zetterstedt, italienaren Acerbi, geologen von Buch ungefär vid samma tid, alla fann de vägen god. Den tyske professorn F W von Schubert jämställde t o m kustlandsvägen vid en resa 1817 med Tysklands bästa landsvägar. Men omdömena om vägen vid tjällossningen var föga smickrande. Enligt en anteckning i Persöns gästgiveris dagbok för den 23 maj 1823 var kustlandsvägen i trakten oframkomlig.

Kartor anger kustlandsvägens sträckning

Vid mitten av 1600-talet tillkom geometriska och geografiska kartor, som ger goda möjligheter att rekonstruera den gamla kustlandsvägen i Norrbotten. Från Öjebyn norr om Piteå till Ersnäs hade vägen i stort samma sträckning som E 4 fram till slutet av 1900-talet.

Vid mitten av 1600-talet tycks den kilometerlånga flottbron över Ersnäs-fjärden ha anlagts, ett omfattande arbete för den tiden. Bönderna klagade också hos landshövdingen 1654 över utlagor för denna bro. När flottbron passerats kom man till Antnäs. Därifrån gick vägen över Alterberget till byn Gäddvik, där en färja tog resenärerna över älven. (1674 hade färjkarlen där 3 öre av varje hushåll i lön "och något därtill av de resande som han över älven förer och ledsagar".)

Från norra Gäddvik följde vägen stranden av Gammelstadsfjärden till Stadsön (vanligen förr kallad Kyrkoön, eftersom marken ägdes av kyrkan).

Där gick vägen i samma sträckning som nu upp mot nuvarande Elimkyrkan, passerade det område där det tidigare fanns en järnvägsövergång vid Gammelstads station, vidare över den vattensjuka marken mellan Stadsön och Kyrkbyn, där en jordbro anlagts. Där ligger nu Jordbroparken.

Vägen gick således tvärs över Stadsön från Gammelstadsfjärden mot Gammelstads medeltidskyrka.

Från Gammelstad gick vägen i vida bågar till Rutvik samma sträckning som nu. Innan vägen svänger av mot Rutvik gör den en sväng uppför Spökbacken, där det enligt sägnen skall ha förrättats hängningar av förbrytare. Vägen gick vidare över Antberget och bydelen Kammen mot den del av Rutvik som kallas Brännan.

Därifrån böjde vägen av över Degerberget, sedan in mot Persöfjärden vid Nickbyn. Därefter gjorde vägen en vid sväng mot bydelen Altersundet. Över det tidigare breda sundet hade en flottbro på 71 famnar (127,8 m) anlagts. Vidare passerade vägen Metsundet, gick därefter upp över Furuön (numera på grund av landhöjningen ett berg), förbi Börjelslandet, i en stor slinga förbi byn Sundom fram till Råneälven, som passerades med färja nedanför Andholmen.

Kustlandsvägen har sannolikt från början varit en rad blystigar, som så småningom förenats med varandra. Detta är mycket framträdande just på sträckan Persön-Sundom-Mjöfjärden-Råneå, där landsvägen slingrar sig i vida kurvor.

Kustlandsvägens sentida underhåll

Många äldre i socknens byar torde minnas en hel del om det arbete som lades ner på kustlandsvägens underhåll. Det var dryga dagsverken för att hålla vägen i gott skick.

Det som kallas allmän väg uppgick så sent som vid 1940-talets slut endast till 216 meter per kvadratkilometer i hela riket.

Nederluleå socken var det sista väghållningsdistriktet i Norrbottens län som underhölls via väglotter fördelade på byarnas bönder. När bilismen gjorde sitt intåg var det dock omöjligt att med det gamla systemet hålla en god vägstandard. Den 1 januari 1944 övertog staten vägväsendet.

LITTERATUR

Brändström, Hedvig, Minnen från Sundom. I. Norrbotten 1973 s33.

Hoppe, Gunnar, Vägarna inom Norrbottens län, 1945.

Hulphers, A.A., Samlingar til en beskrifning öfwer Norrland. Band V. I: Om Westerbotten. 1789.

Nordberg, Albert, En gammal Norrbottensbygd, 1965.

Ärlighet varar längst

Jag var i tioårsåldern. Vid den tiden börjar varje pojke fantisera om att få sig ett bälte- en livrem- i likhet med de stora pojkarna. Att köpa något sådant låg helt utanför mina möjligheter, men nog hade jag sett med avund till en och annan kamrat som var ägare till det vid

denna tid så aktuella boy-scout-bältena med devisen: Alltid redo.

Jag hade gjort vissa sonderingar i saken. I vagnsboden i mitt hem fanns bland annat gamla seldon som kasse-rats och i vilka fanns olika typer av remmar. Dessa seldon var en sorts reserv och jag minns att pappa ibland hämtade reservdelar där när något gått sönder i de seldon som brukades dagligen. Jag hade också utsett en rem som skulle lösa mitt problem beträffande bälte, men varifrån få ett spänne? Till-

fället kom. Nästan dagligen gjorde jag besök hos grannens, Erik Här, där det fanns en jämnårig kamrat

och mycket ofta höll vi till i snickarboden, där vi ägnade tiden och krafter åt att spika och snickra smärre och större saker.

Och vad får jag se? I en låda innehållande diverse ting fanns just det spänne som jag så väl behövde. I ett obehagat ögonblick åkte det ner i min byxficka. Plötsligt fick jag mycket bråttom hem. Mina beräkningar stämde till punkt och pricka. Spännet passade alldeles utmärkt till den rem jag utvalt i vagnsboden. MEN DET KOM ALDRIG PÅ PLATS. Samvetet kom emellan och vid nästa besök i grannens snickarbod åkte det ner i den låda där det hörde hemma. Hur och när jag fick min första livrem, det är en annan och helt ärlig historia.

Text: Ingvar Nilsson

Affärslivet i Sundom- från förr

I Jubileumsboken "Sundom över 500 år" berättar Erik Kivijärvi och Else-Britt Lindblom om "Handelsbodas och affärer i Sundom". Följande artikel avser inte att vara något underkännande av det skrivna. Tvärtom. Meningen är endast att ta vara på och i någon mån utöka innehållet i detta intressanta ämne.

Text: Ingvar Nilsson, f, 1917-04-10

Så började det

Det har noterats att affärer till sundomsbornas tjänst fanns redan i slutet av artonhundratalet.

Anders Petter Engelmärk som bodde i övre Lars-Jöns hade affär med begränsat sortiment i början av 90-talet. Han tillhandahöll bl.a. lutfisk, kryddor och tjära. Den sistnämnda var både vanlig och nödvändig för de många fordon och redskap av trä som fanns i alla gårdar och som måste underhållas. En mindre händelse lär ha inträffat då pojkarna skulle tappa och glömde att sätta tillbaka tappen i tunnan. Tjären rann ut på marken och pojkarna arbetade förtvivlat att med en skyffel få den tillbaka. Resultatet är okänt. A.P. Engelmärk var förutom sin uppgift som bonde verksam som skollärare vissa tider bl.a. i Smedsbyn och Hindersön. Vid laga skiftet på 90-talet ålades han som flera andra att flytta till berget söder om Österviken. Då upphörde affären. Så berättar sonsonen Anders.

Johan Sandström var boende i gården Ole-Erse/Älä-äis/ i ett par år. Han hade en affär i den så kallade salen och tillhandahöll nödvändiga basvaror för

folket i byn. I början av 1900 flyttade han till Avabäcken, byggde och odlade. Någon ny affär kom inte till. Han flyttade efter en tid till Bensbyn där ättlingar till honom finns idag. Så berättar boken "Gårdarna i Sundom".

På grund av personliga upplevelser måste jag få orda något lite om **Johan Östlings affär**.

Det hör samman med följande. Vi pojkar brukade om sommarsöndagarna idka badliv i hamnen (Sundet). Många pojkar har där lärt sig den ädla konsten att kunna simma. När man kunde simma tvärs över räk-

nades detta som ett första mandomsprov. Så hände det ibland att någon i gänget var ägare till en fem- eller tjugofemöring, och det var ett gynnsamt

tillfälle att springa till Åorlas och förvandla myntet till karameller. På söndagarna var i regel husbondfolket borta på annat håll så det var den vänliga Farmor som expedierade. Nu kunde hon inte göra en strut varför hon bredde ut det tilltänkta papperet på disken,

lade dit den åtråvärda varan, fogade hörnen tillsammans och räckte det blivna paketet till köparen med orden: "Do häv väl i fick?"

En annan pojke kom med en två-öring och ville köpa blandade karameller. Vem som stod bakom disken är oväsentligt. Pojken fick två ett-öres kola med orden: "Du kan ju blanda dem själv".

På tal om kola så fanns en tid halv-öreskola i Sundéns kafé. Ett vanligt jobb för pojkarna var att efter skolans slut vakta korna. Det var bara att slänga väskan, släppa ut korna ur beteshagen ut på de skörade ängarna, där återväxten börjat spira men där det fanns kvar en och annan åker och inpå hösten även kornskylar. Dessa skulle vaktas. Någon av oss drabbades alltid. Om man då lyckats, på ärligt vis förstås, skaffa sig en tioöring så gick vägen till Sundéns och helt plötsligt hade man tjugo halv-öreskola i byxfickan. Dessa räckte ungefär den timma det tog att vakta korna.

Isi Hendrik bodde **Johan Rutström med familj**. Namnet Hendrik är ett farfarsnamn. Nu är det gårdsnamnet glömt av de flesta. Vi säger isi Rutströms. Johan var yrkesfiskare och handlade med fisk förstås. Han var nog den enda yrkesfiskaren i byn och han hade god hjälp av sina pojkar. En av pojkarna, den yngsta, ägnade sig en tid åt handel med hästar och även ibland med andra nyttodjur. Noteras må att skomakaryrket var ett familje-yrke hos Rutströms.

Johan och Petter i Gussön. Där Gussövägen tar slut finns Östigårdarna

och där bodde en tid Johan Sundström och Petter Johansson med familjer. De var bröder och bedrev i många år en slakterirörelse av tämligen stor omfattning. Slaktdjuren hämtades i första hand från byn men även till omkringliggande byar gick deras färder. De styckade och förvandlade materialet och om lördagarna for de till Luleå och försålde varan.

Till att börja med skedde färderna enbart med häst och de konstruerade till och med en färja för rodd över Furufjärden och kontaktade så småningom riksvägen i Persön. I färjan fraktades

des häst, vagn, folk och varorna som skulle säljas. Vägen förkortades åtskilligt. Det var en stor dag när de köpte första bilen, en T-ford. Jag har själv ett svagt minne av att man kunde se ben av slaktdjuren sticka ut genom bilens sufflett. Mitt minne noterar T-forden som första bil i byn.

Sista åren verksamheten fungerade var familjens pojkar också med. Deras närvaro var ju särskilt nödvändig när det gällde bilkörningen. I några år hade de egen affär i Luleå som Johans son Verner förestod tillsammans med Verner Johansson från Jahan i backen. Nu är detta vällovliga företag ett minne blott.

Lill-Anders måste få några rader i detta referat. Han var född Andersson och var från byn Nybyn i Överkalix. Jag vet inte hur många år han gjorde sina resor i de flesta byarna. Hans stora koffert innehöll speciellt underkläder

för både kvinnor, män och barn. Han var alltid välkommen överallt. Han var vänlig och snäll. Han hade lätt för att göra affärer.

En liten episod: Han stod framför en spegel i mitt hem, vände sig om och frågade: "Visst är jag lik Gustav den tredje? Han var ju mild han."

Välkommen på gympa!

Måndagar med start 12 sept kl 20.00-21.00 kör vi gympa i Sundoms Bygdgård.

Det är ett medelgympapass som passar de flesta med normalgod kondition.

Ta med liggunderlag och häng med och svettas med oss!!

Välkomna!
Maria & Kerstin/
Lulegymnasterna

Grisiga historier...

Tillägg till Byablaska Nr 1-2005 om Husdjuren- grisen

En historia från Pitebygden berättar om en man som satt en dunk med mäsik för jäsning i gödselstacken. En gris, som hade en viss frihet, böskade omkull dunken och innehålllet rann ut. Grisen drack och drack. Det var ju sött och gott. "Han vart full, som i menits, o hä tåo tri dåga innan än vart gris ater."

.....

I en tid tillbaka brukade man få köpa en smågris från lastbil, som var inredd med små fack för kulingarna. Man behövde bara sätta ut en säck vid vägen så stannade bilen. En köpare stod med sin säck vid vägen, men när han tyckte att bilen dröjde så stoppade han första bil som kom och frågade: "Har du sett nån grisbil?" varpå chauffören svarade: "Har du fälle å?"

Ingvar Nils-

Reporter sökes

Brukar du gå på de arrangemang, fester och andra tillställningar som finns under året i byn? Bra! Gillar du att skriva? Bra! Varför inte kombinera dessa nöjen och bidra till att göra vår Byablaska ännu bättre?

Redaktionen för Sundoms Byablaska efterlyser fler i byn som skulle kunna tänka sig att skriva för Byablaskans räkning om händelser i byn eller annat av allmänt intresse.

Vi har en fin tidning som vi ska vara stolta över och den kan bli ännu bättre med Din hjälp. Det kan handla om allt ifrån att referera från senaste arrangemanget eller kanske recensera en bok till att skriva en rolig historia.

Tveka inte utan hör av dig till någon av oss i redaktionen:

Lars Brännström, tel: 745 93
Gunilla Ståhl, tel: 746 90
Maria Jonsson, tel: 745 45

Redaktionen

Nyfödd

En pojke

2005-07-28 Kl: 09.27 föddes en liten pojke på Sunderby Sjukhus.
Vikt: 4015 gr **Längd:** 50 cm

Han ska heta **Edvin**.

Föräldrar: Kristina Sandman &
Risto Pekkala

Syskon: Isak

Stort grattis!/ Redaktionen

Byråkratisvenska

Objekt vilka kamoufleras av ett säsongsmässigt emballage av kristallinisk art blottlägges vid dettas övergång till större molekylär rörlighet.

Det som göms i snö kommer upp i tö.

En till avsevärd ålder nådd emotionell bindning av huvudsakligen erotisk art löper inte under några förhållanden någon risk att på ett avgörande sätt förändras genom gradvis omvandling till järnoxid.

Gammal kärlek rostar aldrig.

Anslaget

Årets älgfest

Boka in lördagen den 12/11 kl. 19.00 för årets älgfest. Anslag kommer!

Välkomna/ Sundoms IF

Gamla konserveringsburkar med lock köpes

..till min konserveringsapparat

Gunilla Ståhl: 746 90 , 070-367 46 90

Piano bortskänkes!!

Gammalt vackert piano bortskänkes mot avhämtning.

Maria & Jörgen Jonsson
Tel: 745 45

Ytterdörr säljes

Begagnad ytterdörr i fint skick inkl. karm säljes. Har suttit under tak. Karmyttermått: 208 x 98 cm
Pris 1000 kr

Maria & Jörgen Jonsson
Tel: 745 45

Nästa nummer av

Byablaskan

kommer ut

senast 5/12-05.

Manusstopp 10/11-05.

● **Utgivare**

Sundoms Byautvecklingsgrupp

● **Ansvarig utgivare**

Prenumerationsansvarig

Lars Brännström, tel. 745 93

● **Redaktör**

Textredigering/Layout

Maria Jonsson, tel. 745 45

● **Tryck**

Luleå Kommun, Reproavd.

● **Prenumeration**

50:-/år

(Gratis för bofasta i Sundom.)

● **Annonsering**

Helsida 800 kr

Halvsida 400 kr

Kvartssida 200 kr

(Gratis för föreningar och privatpersoner i Sundom.)

● **E-post**

byablaskan@sundom.se

**Bokning av
Sundoms Bygdegård**

**Nils Erik Larsson
0920-747 55**